

ГЕОГРАФІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано інвестиційну привабливість рекреаційних територій Закарпатської області за трьома групами показників з використанням методології нечіткої логіки. Створено таблицю пріоритетів при залученні рекреаційних інвестицій у рекреаційні зони Закарпатської області.

Ключові слова: рекреаційна зона, інвестиційна привабливість, нечітка логіка, природно-рекреаційні ресурси, історико-архітектурні ресурси, соціально-економічні фактори.

Постановка проблеми.

Передумовою розвитку будь-якої галузі національного господарства є її визначення пріоритетності зі сторони держави та інвестиційне забезпечення розвитку. У ст. 6 Закону України «Про туризм» передбачено, що держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності. Одним з пріоритетних напрямів державної політики у галузі туризму є забезпечення становлення рекреації і туризму як високорентабельної галузі економіки України, заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму, створення нових робочих місць [1]. В умовах перехідної економіки держава не в змозі повноцінно забезпечувати розбудову рекреаційного сектору за рахунок власних ресурсів. Тому, доцільніше покласти на державу функції гаранта залучення приватних інвестицій та їх захисту.

Дослідженню перспектив розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Закарпатської області та Карпатського регіону в цілому були присвячені роботи таких науковців, як Долішній М.І. [7], Гулич О.І., Гринів Л.С., Герасимчук Н.М. [8], Мацола В.І. [10], та інші. Однак дослідження торкалися, переважно, загальної характеристики природно-рекреаційних ресурсів Закарпатської області без приділення належної уваги її якісним та кількісним характеристикам. Грунтовну кількісну оцінку

адміністративних районів області здійснили автори Марченко О.І. та Молнар О.С. [11]. Дослідники здійснили бальну оцінку природно-рекреаційних та культурно-історичних ресурсів рекреаційних зон Закарпаття та провели їх ранжування.

Для вивчення інвестиційної привабливості рекреаційних територій Закарпатської області дослідження вище згаданих авторів є неповним і для об'єктивної оцінки інвестиційної привабливості має бути доповнене рядом додаткових досліджень. Зокрема, потрібно також:

- здійснити оцінку термальних вод;
- здійснити оцінку бальнеологічних ресурсів на основі дебету ресурсу, а не кількості свердловин, оскільки, на нашу думку, кількість свердловин не зовсім об'єктивно відображає інвестиційний потенціал території за даним показником;
- дослідити потенціал геоморфологічної будови території;
- перспективність лісистості території для рекреації і туризму слід вивчати за показником оптимальної лісовкритої площі (50-60% території), а не максимальної;
- дослідити обмеження розвитку рекреації і туризму на даній території з точки зору наявності джерел забруднення навколишнього середовища;
- дослідити інвестиційну привабливість з точки зору інфраструктурного, трудового потенціалу, кількості рекреантів, які

відвідують дану територію протягом року тощо.

Метою дослідження є вивчення інвестиційної привабливості рекреаційних зон Закарпатської області з точки зору стратегічного планування їх інвестиційного освоєння, зокрема з використанням методологічного інструментарію теорії нечітких множин, який був детально висвітлений автором у [12], на основі нечіткої логіки, запропонованої Л.А. Заде ще в 1965 р. [9].

Виклад основного матеріалу. Під рекреаційними територіями будемо

розуміти адміністративні райони Закарпатської області, оскільки у їх межах сконцентровано управлінську, інфраструктурну та ресурсну складові. Сукупність індикаторів оцінки інвестиційної привабливості поділимо на три основні блоки, які потім об'єднаємо і введемо інтегральний показник. Таким чином, дослідимо рекреаційні території за певними показниками, кожен з яких містить певну сукупність факторів оцінки (табл. 1).

Таблиця 1.

Сукупність даних, які підлягають аналізу при визначенні інвестиційної привабливості рекреаційних територій

Показники	Фактори оцінки
Природно-рекреаційні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> • Кількість свердловин і дебет мінеральних вод; • Кількість свердловин і дебет термальних вод; • Лісистість територій; • Водні ресурси; • Природо-заповідний фонд; • Геоморфологічна будова території; • Джерела забруднення навколишнього середовища.
Історико-архітектурні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> • Пам'ятки археології національного значення; • Пам'ятки архітектури національного та місцевого значення; • Пам'ятки історії місцевого значення (будівлі); • Пам'ятки монументального мистецтва (в тому числі могили, меморіальні дошки, місця поховань воїнам-визволителям Великої вітчизняної війни, розташованим на території Закарпаття); • Музеї.
Соціально-економічні фактори	<ul style="list-style-type: none"> • Кількість рекреантів, які відвідують дану територію протягом року; • Обсяг наданих туристично-рекреаційних послуг; • Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям; • Кількість осіб, не зайнятих трудовою діяльністю; • Середньомісячна зарплата штатних працівників.

Результати аналізу вагових коефіцієнтів за трьома категоріями показників показані у таблиці 2, де змінні вжиті у наступних значеннях:

$\sum_i k_{ij}$ - сума вагових коефіцієнтів певної рекреаційної території;

$\max_i k_{ij}$ та $\min_i k_{ij}$ - максимальний та, відповідно, мінімальний ваговий коефіцієнт (показують конкурентні переваги та слабкі сторони i – i рекреаційної території);

$k_i \text{ сеп}$ – середнє арифметичне вагових коефіцієнтів;

v - коефіцієнт варіації вагових коефіцієнтів. Розраховується на базі середньоквадратичного відхилення σ у

відсотках і показує міру ризикованості залучення інвестицій у конкретну рекреаційну територію.

Таблиця 2.

Сукупний аналіз зведених показників інвестиційної привабливості рекреаційних територій Закарпатської області

Рекреаційні території	$\sum_i k_{ij}$ прир-рекр. Коеф-ів.	$\sum_i k_{ij}$ іст-арх. Коеф-ів.	$\sum_i k_{ij}$ соц.-ек. Коеф-ів.	$\max_i k_{ij}$	$\min_i k_{ij}$	$k_{i\text{сеп}}$	v (%)	$\sum_i k_{ij}$	ранг
Ужгородська (з м. Ужгород)	3,2999	4,5162	3,9189	1,4196	0,0423	0,6903	57,1	11,735	1
Перечинська	1,9743	0,66	1,5852	0,763	0	0,2482	91,4	4,2195	13
Велико-березнянська	3,4387	0,5203	1,6509	1	0	0,323	95,2	5,6099	10
Воловецька	1,9819	0,7448	1,8397	0,8013	0	0,2686	98,5	4,5664	12
Свалявська	1,6299	0,8112	3,096	1	0	0,3257	92,8	5,5371	11
Мукачівська (з м. Мукачево)	2,3693	3,0143	3,7279	1	0,1075	0,536	58,5	9,1115	4
Берегівська	3,4602	3,0087	3,347	1	0,0176	0,5774	67,4	9,8159	3
Виноградівська	2,26	2,4876	2,4025	1	0,0408	0,4206	81,7	7,1501	6
Іршавська	2,3145	1,3736	2,1114	1	0,0015	0,3411	79,5	5,7995	9
Хустська	2,1843	1,87	2,5308	0,8948	0,0068	0,3874	76	6,5851	8
Тячівська	2,8901	1,2797	2,5221	0,873	0	0,3936	70,9	6,6919	7
Міжгірська	6,085	2,121	2,1731	2	0	0,6105	82,2	10,3791	2
Рахівська	4,2538	1,0891	2,1199	1,4308	0	0,439	86,9	7,4628	5

Підраховавши суму коефіцієнтів інвестиційної привабливості рекреаційних територій Закарпатської області за наявністю природно-рекреаційних,

історико-архітектурних та оцінкою соціально-економічних показників отримаємо наступну картину (рис. 1.).

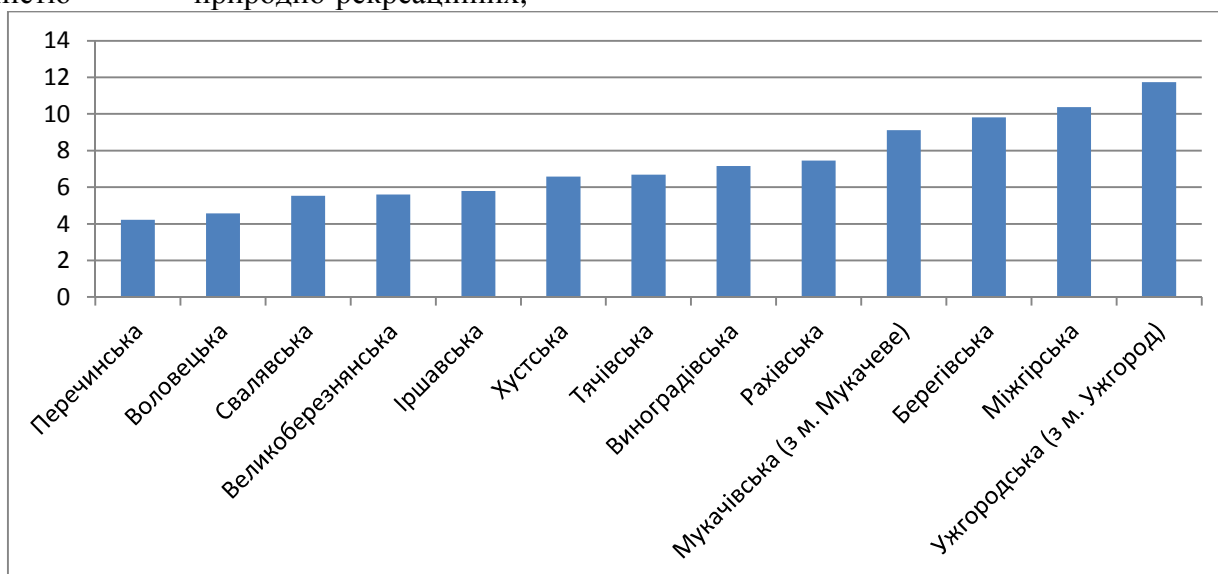

Рис. 1. Множина значень $\sum_i k_{ij}$ в результаті оцінки трьох типів показників

Зведені показники ступеню належності рекреаційних територій тій чи іншій лінгвістичні термі в результаті оцінки всіх трьох груп показників

показано у таблиці 3, де лінгвістичні терми мають наступні нечіткі формулювання:

БП - інвестиційно найбільш привабливі території;

BC - рівень привабливості вище середнього;

HC - рівень привабливості нижче середнього;

МП - інвестиційно найменш привабливі території;

$S_i [0;1]$ - Множина значень $\sum_i k_{ij}$ у діапазоні значень від 0 до 1 так, що $S_i \min = 0$, а $S_i \max = 1$.

Таблиця 3.

Належність рекреаційних територій Закарпатської області до певної лінгвістичної терми в результаті оцінки природно-рекреаційних, історико-архітектурних та соціально-економічних показників

Рекреаційні території	$S_i [0;1]$	Лінгвістичні терми			
		МП	HC	BC	БП
Ужгородська (з м. Ужгород)	1	0	0	0	1
Перечинська	0	1	0	0	0
Велико-березнянська	0,185	1	0	0	0
Воловецька	0,0462	1	0	0	0
Свалявська	0,1753	1	0	0	0
Мукачівська (з м. Мукачеве)	0,6509	0	0	1	0
Берегівська	0,7446	0	0	0,554	0,446
Виноградівська	0,3899	0	1	0	0
Іршавська	0,2102	0,898	0,102	0	0
Хустська	0,3148	0	1	0	0
Тячівська	0,329	0	1	0	0
Міжгірська	0,8196	0	0	0	1
Рахівська	0,4315	0	1	0	0

Аналізуючи інтегральні показники інвестиційної привабливості рекреаційних територій можемо зробити наступні висновки. Найбільшими конкурентними перевагами на ринку інвестицій володіють Ужгородська, Міжгірська та Берегівська рекреаційні території. Значною інвестиційною привабливістю також виділяються Мукачівська та Рахівська. Однак, слід відмітити, що фактори інвестиційної привабливості у даних територій різні. Ужгородська, наприклад, володіє такими перевагами, як найбільша кількість будівель, які є пам'ятками історії та музеїв. Ужгородську рекреаційну зону відвідує найбільша кількість туристів протягом року. Крім цього, тут спостерігається найбільша кількість осіб, не зайнятих трудовою діяльністю, які є потенційною робочою силою на майбутніх об'єктах. Відносно сильний Ужгородський район за показниками дебету мінеральних вод. Крім цього, дана територія володіє

найменшими ризиками при інвестуванні. Якісно інша ситуація у випадку Міжгірського району. Тут на перший план виходить природно-рекреаційний потенціал території. Зокрема, дана рекреаційна зона багата на неосвоєні та унікальні мінеральні води. На її території спостерігається також оптимальна для ведення рекреаційно-туристичної діяльності лісистість. Крім цього, на Міжгірській рекреаційній території майже немає великих промислових об'єктів - джерел забруднення навколишнього середовища. Конкурентними перевагами Берегівської рекреаційної території для інвестора виступають наявність термальних вод, архітектурних пам'яток, а також найбільша щільність мережі автомобільних доріг та відносна дешевизна робочої сили. Незважаючи на значний потенціал розвитку рекреації і туризму, найменшими конкурентними перевагами за заданою сукупністю

показників виділяються Перечинська, Великоберезнянська, Воловецька, Свалявська та Іршавська рекреаційні території. Низький інтегральний показник даних територій зумовлений, зокрема, майже повною відсутністю тут проявів термальних вод. Крім цього, слабкими сторонами даних територій виступає низький показник забезпеченості історико-архітектурними ресурсами та, загалом, не достатньо розвинутий ринок рекреаційних послуг на них.

Виходячи з вищеперерахованих фактичних даних та їх аналізу, можемо запропонувати основні напрями перспективного розвитку рекреаційного господарства Закарпатської області через залучення інвестиційних ресурсів (табл. 4). При цьому, враховуючи обмеженість останніх, розставимо певні пріоритети по відношенню до територій та напрямків інвестування.

Аналізуючи вищенаведену таблицю можемо класифікувати рекреаційні території області за наступними категоріями:

- території, які мають відносно високі доходи від рекреації і туризму, але обмежений асортимент рекреаційних ресурсів (Ужгородська, Мукачівська, Свалявська);
- території, які мають відносно невисокі доходи від туризму і рекреації, однак володіють великим різноманіттям рекреаційних ресурсів, які є не достатньо освоєними (Рахівська, Міжгірська, Тячівська, Берегівська);
- території, яким необхідно визначити, або посилити свої конкурентні переваги на ринку рекреаційних послуг (Іршавська, Виноградівська, Воловецька, Перечинська).

Таблиця 4.

Таблиця пріоритетів при залученні рекреаційних інвестицій у рекреаційні зони Закарпатської області

Напрямки інвестування									
Рекреаційні території	Бальнеорекреація	Рекреація на базі термальних вод	Відпочинкова рекреація на базі природних водойм	Рафтинг, байдаркін, каноеінг	Екологічна рекреація	Сільський зелений туризм	Гірськолижна рекреація	Культурно пізнавальна рекреація	Автодороз на інфраструктура
Ужгородська	+							+	
Перечинська							+		+
Великоберезнянська					+	+			+
Воловецька							+		
Свалявська	+								
Мукачівська		+	+					+	
Берегівська		+	+			+		+	
Виноградівська			+						
Іршавська						+			
Хустська				+					
Тячівська			+	+			+		+
Міжгірська	+			+	+	+	+		+
Рахівська	+			+	+	+	+		+

Найбільш придатною і перспективною для інвестиційного освоєння вбачається саме друга категорія,

оскільки саме тут є найсприятливіші умови для створення локальних рекреаційних кластерів.

Висновки. Виходячи з пріоритетних напрямів розвитку рекреаційного господарства Закарпатської області, окреслимо основні завдання, які ставляться перед інвестиційним освоєнням рекреаційних територій в цілому. Це насамперед:

1. Вирішення соціально-економічних питань територій;
2. Диверсифікація рекреаційних послуг;
3. Додаткові надходження до бюджетів усіх рівнів;

4. Раціональне використання природних рекреаційних ресурсів;

5. Збалансований розвиток територій.

На основі комплексного аналізу інвестиційної привабливості рекреаційних територій у подальших дослідженнях слід приділити увагу формуванню інвестиційної стратегії розвитку рекреаційного господарства регіону в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України Про внесення змін до Закону України "Про туризм". Документ 1282-15, редакція від 18.11.2003 р.
2. Каталог інвестиційних пропозицій Закарпатської області 2011 р. // http://www.uzez.gov.ua/files/UA_all.pdf
3. Звіт Державного управління охорони навколишнього природного середовища про складові структурних елементів екологічної мережі Закарпатської області за 2012 рік.
4. Дані моніторингу відділу охорони культурної спадщини Закарпатської ОДА за 2012 рік.
5. Дані оперативного моніторингу Головного управління з питань європейської інтеграції, зовнішньоекономічних зв'язків та туризму Закарпатської ОДА за 2012 рік.
6. Головне управління статистики у Закарпатській області / «Статистичний щорічник Закарпатської області» / Ужгород: 2012 рік.
7. Долішній М.І., Нудельман М.С., Ткаченко К.К. та ін. Карпатський рекреаційний комплекс / Академія наук УРСР. Львівське відділення Інституту економіки. – Київ: Наукова думка, 1984. – 147 с.
8. Гулич О. І., Гринів Л. С., Герасимчук Н. М. / Методика формування стратегій сталого соціально-економічного розвитку курортно-рекреаційних територій і курортних центрів / НАН України, ІРД – Львів. 2007. – 52 с.
9. Заде Л.А. Понятие лингвистической переменной и его применение к принятию приближенных решений / Л.А. Заде. - М. : Изд-во "Мир", 1976. - 162 с.
10. Мацола В.І. Рекреаційно-оздоровчо-туристичний комплекс (питання теорії, методології, практики): Монографія (Інститут регіональних досліджень НАН України. Редкол.: М.І. Долішній (відп. редактор). – Львів, 1998. – 278 с.
11. Молнар О.С., Марченко О.І. Оцінка наявного туристично-рекреаційного потенціалу рекреаційних зон Закарпаття // http://www.transcarpathiatour.com.ua/publications/statia2_ind.html
12. Славик Р.В. Методологічні аспекти аналізу інвестиційної привабливості рекреаційних територій // Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики. - Випуск 9. Частина 2. – Тернопіль: ТНЕУ, 2011 р. С 353-357

R.V. Slavik

Uzhgorod national university, 88000, Uzhgorod, Universitetska st., 14

GEOGRAPHY OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF RECREATION AREAS OF TRANSCARPATHIAN REGION

The article analyzes the investment attractiveness of recreational areas of Transcarpathian region in three groups of indicators using fuzzy logic methodology. A chart of priorities in attracting investment in recreational areas of Transcarpathian region is created.

Keywords: recreation area, investment attractiveness, fuzzy logic, natural and recreational resources, historic and architectural resources, socio-economic factors.

Р.В. Славик

Ужгородский национальный университет, 88000, Ужгород, ул. Университетская, 14

ГЕОГРАФИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ РЕКРЕАЦИОННЫХ ТЕРРИТОРИЙ ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье проанализирована инвестиционная привлекательность рекреационных территорий Закарпатской области по трем группам показателей с использованием методологии нечеткой логики. Создана таблица приоритетов при привлечении рекреационных инвестиций в рекреационные зоны Закарпатской области.

Ключевые слова: рекреационная зона, инвестиционная привлекательность, нечеткая логика, природно-рекреационные ресурсы, историко-архитектурные ресурсы, социально-экономические факторы.